

заборонено розміщення відомостей, які можуть справляти враження, що за умови застосування лікарського засобу чи медичного виробу консультація із фахівцем не є необхідною;

- 3) правила щодо складання назв лікарських засобів. Назва, надана лікарському засобу, може бути вигаданою, загальноприйнятою (міжнародна непатентована назва, далі — МНН) або науковою, поряд із назвою торгової марки або фірми-виробника. Вигадана назва не може бути схожою на загальноприйнятну (МНН або узвичаєна назва, наприклад еуфілін, фурацилін, димедрол, цитрамон);
- 4) заборона використання тієї самої назви для різних лікарських засобів. Кожен лікарський засіб має встановлений склад, речовину, що діє, показання та побічну дію, тому використання торговельної марки у вигляді назви на іншому лікарському засобі з іншими показаннями та іншого складу буде вводити в оману споживачів щодо товару, і це встановлено Законом України про лікарські засоби [3].

Відмінність між назвою лікарського засобу та торговельною маркою полягає в їх функціональному призначенні. Як зазначено в Законі України про охорону прав на знаки для товарів і послуг, торговельна марка виконує роль розрізняльного позначення — засобу індивідуалізації товарів конкретного виробника на ринку однорідної продукції [4]. Назва лікарського засобу виконує загально-інформативну функцію, пов'язану із призначенням тих чи інших ліків. На відміну від торговельної марки, найменування лікарського препарату не пов'язується у свідомості споживачів із конкретним виробником, а слугує засобом ідентифікації самого лікарського засобу.

Оскільки обсяг правової охорони, що надається зареєстрованим торговельним маркам,

визначено зображенням знака та переліком товарів і послуг, установлення ступеня схожості торговельних марок є комплексним дослідженням, яке складається із двох взаємопов'язаних стадій:

- 1) порівняння між собою зображень позначень щодо визначення ступеня їх схожості;
- 2) порівняння між собою товарів і / або послуг, на які поширюється правова охорона досліджуваних позначень і визначення їх спорідненості (однорідності).

Отже, для сприяння митним органам у захисті торговельних марок, зареєстрованих як назви лікарських препаратів, під час проведення судово-експертних досліджень, крім стандартних підходів до визначення схожості позначень, мають ураховуватись також інші фактори: особливості функціонального призначення, правила складання назв лікарських засобів та спосіб, яким буде реалізовано лікарські засоби на ринку.

Перелік джерел посилання

1. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI (зі змін. та допов.). URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T124495?an=1> (дата звернення: 05.03.2023).
2. Міжнародна класифікація товарів і послуг для реєстрації знаків. Київ, 2017.
3. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: закон України від 15.12.1993 р. № 3689-XII (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12#Text> (дата звернення: 05.03.2023).
4. Про лікарські засоби: закон України від 04.04.1996 р. № 124/96-BP (зі змін. та допов.). URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/main/123/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 05.03.2023).

Криміналістичні ознаки корупційних злочинів

Валентина Корж

д-рка юрид. наук, професорка, Почесна працівниця прокуратури України,
Харківський національний університет внутрішніх справ, м. Харків, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9431-8727>, e-mail: KorgValentina@i.ua

Проаналізовано чинне антикорупційне кримінальне законодавство, юридичну літературу за цією проблематикою, слідчу та судову практику. Розглянуто проблеми розслідування корупційних злочинів, визначено криміналістичні ознаки та поняття корупційних злочинів.

Ключові слова: корупційні злочини; антикорупційне кримінальне законодавство; «корупційні послуги»; криміналістичні ознаки.

Forensic signs of corruption crimes Valentina Korzh

The current anti-corruption criminal legislation, legal literature on this problematics, investigative and judicial practice have been analyzed; problems of investigation of corruption crimes have been considered, forensic signs of corruption crimes and the concept of corruption crime have been determined.

Keywords: corruption crimes; anti-corruption; criminal legislation; "corruption services"; forensic signs.

Корупція негативно впливає на економіку, політику, управління, соціальну і правову сфери, міжнародні відносини і правосвідомість. Корумповані керівники найвищого рівня створили систему специфічних відносин, яка пронизує всі рівні державної влади й управління, сприяючи корупційному лобюванню можновладцями інтересів тіньового та злочинного бізнесу. За таких умов конституційні норми, закони та моральні цінності перетворилися на правила гри організовано-корумпованих фінансових груп, партій і можновладців.

Організатори тіньового бізнесу, лідери організованої економічної злочинної діяльності через корупцію та політичний лобізм незаконно привласнили значну частину державної власності, проникли в політичні та державні інститути, засоби масової інформації, впливаючи на формування законодавчої, виконавчої та судової влади. Вони володіють величезним кримінальним капіталом, деякі навіть мають депутатські мандати, проводячи законотворчу діяльність у своїх корисливих інтересах. Саме вони лобіювали прийняття Закону України від 15.11.2011 р. № 4025 про декриміналізацію 26 видів злочинів економічної спрямованості (зокрема, контрабанди). Пізніше корумпована політична еліта лобіювала прийняття Закону України від 18.04.2013 р. № 221-VII про декриміналізацію хабарництва (однак серед корупційних злочинів хабарництво — найпоширеніший злочин). Чинне кримінальне законодавство визначає, що корупціонери-посадовці отримують не хабарі, а неправомірну винагороду в корисливих цілях за зловживання владою та перевищення службових повноважень.

Декриміналізація такого виду корупційного злочину як давання та отримання хабаря суперечить теорії та практиці протидії корупції, міжнародним конвенціям і договорам із боротьби з корупцією, які ратифіковані Верховною Радою України. Декриміналізація хабарництва є серйозною помилкою законодавця, що негативно впливає на реальну протидію корупції у вищих органах державної влади та практику розслідування корупційних злочинів. Більшість вітчизняних

науковців вважає, що отримання хабаря є корупційним злочином, тому хабарництво необхідно криміналізувати.

У юридичній літературі викладено різні підходи до визначення кримінально-правового поняття корупційних злочинів. Варто погодитися з тими дослідниками, які правильно зазначають, що хабарництво — це розповсюджений і небезпечний вид корупції.

У кримінальному законодавстві відсутнє поняття корупційного злочину. Водночас примітка до ст. 45 Кримінального кодексу України (далі — *КК України*) визначає перелік деяких видів злочинів у сфері службової діяльності, які законодавець вважає корупційними. Формальний підхід щодо визначення корупційними окремих видів службових злочинів утворює проблеми з виявленням їх ознак, розмежування та визначення кваліфікації та суб'єкта. Відповідно до зазначено вище переліку у ст. 45 КК України аудитор і нотаріус є суб'єктами корупційних злочинів, тоді як за діяння, зазначені в ст. 365-2, 368-4 КК України вони є суб'єктами службових злочинів.

Аналізування юридичної літератури, вивчення слідчої та судової практики дали змогу визначити такі криміналістичні ознаки корупційних злочинів:

- спеціальний суб'єкт корупційного злочину — посадова особа, яка постійно або тимчасово виконує функції представника влади або місцевого самоврядування, виконує спеціальні функції та повноваження чи обіймає посаду в органах державної влади, управління, місцевого самоврядування, здійснюючи організаційні, розпорядчі, адміністративні чи господарські функції;
- спеціальний суб'єкт корупційного діяння використовує владні функції, службове становище або службові повноваження в корисливих цілях;
- спеціальний суб'єкт корупційного діяння отримує хабаря (корупційний «відкат») як винагороду за виконання або невиконання певних дій в інтересах третіх осіб;

- специфічна сфера злочинного посягання — це сфера діяльності органів державної влади, управління, органів місцевого самоврядування; сфера реалізації публічної влади, надання публічних послуг;
- специфічні способи скоєння корупційного злочину — це неправомірні дії посадової особи, які вона здійснює шляхом зловживання владою або службовими повноваженнями, перевищення влади або службових повноважень, а саме корупційний лобізм, корупційне сприяння, корупційна протидія, корупційний протекціонізм, корупційне заступництво, корупційний непотизм, підкуп електорату тощо. Способом скоєння корупційного злочину може бути бездіяльність — невиконання посадовою особою під час реалізації владних функцій, службових повноважень і обов'язків в особистих інтересах чи інтересах третіх осіб.

Варто зазначити, що криміналістичні ознаки корупційних злочинів мають певне наукове значення для визначення поняття корупційного злочину, розмежування корупційних від інших злочинів у сфері службової діяльності та практичне — для розкриття корупційних злочинів, їх розслідування і запобігання.

Уважаємо, що корупційний злочин це суспільно небезпечне винне, умисне, незаконне, корисливе діяння з надання корупційних послуг за

корупційну винагороду в будь-якій формі в інтересах третіх осіб посадовою особою, яка постійно або тимчасово виконує функції представника влади або місцевого самоврядування; виконує спеціальні функції та повноваження чи обіймає посаду в органах державної влади, управління, місцевого самоврядування, на державних підприємствах, в установах та організаціях, здійснюючи організаційні, розпорядчі, адміністративні чи господарські функції. Пропонуємо унормувати зазначене поняття корупційного злочину у КК України.

Ці криміналістичні ознаки корупційного злочину мають певне наукове значення для розробки криміналістичних класифікації та характеристики корупційних злочинів. Структура криміналістичної характеристики злочинів передбачає наявність таких елементів: сукупність криміналістичних ознак, що визначають спосіб злочину; місце та обставини; предмет злочинного посягання; особа злочинця; типові сліди злочину. Теоретичні положення криміналістичної характеристики злочинів мають важливе значення для методики розслідування, слугуючи орієнтиром для слідчого під час обрання правильного напряму розслідування корупційного злочину, висування слідчих версій та добирання тактичних прийомів у проведенні окремих слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) дій в умовах конкретної ситуації.

Розвиток засобів і методів виявлення та фіксації слідів рук

Василь Корнієнко,

канд. юрид. наук, Харківський національний університет внутрішніх справ, м. Харків, Україна,
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-7682-1281>; e-mail: kornvas@gmail.com

Наведено аналіз стану дактилоскопічних досліджень в Україні та за кордоном. Приділено увагу останнім світовим досягненням в галузі хімії та мікробіології, які допомагають якісно виявляти та фіксувати сліди пальців рук людини на місці події, на різних об'єктах із подальшим проведенням досліджень у лабораторіях.

Ключові слова: сліди пальців людини; методи та засоби пошуку та фіксації слідів; криміналістична ідентифікація; папілярні візерунки; дактилоскопія.

Development of means and methods for detecting and fixing fingerprints

Vasyl Korniienko

The paper provides an analysis on the state of dactyloscopic (fingerprint) research in Ukraine and abroad. Attention is drawn to the latest world achievements in the field of chemistry and microbiology helping to qualitatively detect and fix human fingerprints at the scene, on various objects, with subsequent research in laboratories.

Keywords: human fingerprints, methods and means of finding and fixing traces, forensic identification, papillary patterns, fingerprinting.